

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΥΡΓΙΑΣ

Από τον Αισχύλο στον 21ο αιώνα

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ / ΘΕΑΤΡΟ

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ
ΘΕΑΤΡΟ

Διεύθυνση: Μαριαλένη Σολδάτου

© Κωνσταντίνος Κυριακού
Εκδόσεις Αιγόκερως, Αθήνα 2025

Τσαμαδού 8, Αθήνα 106 83
210 3846964 / info@aigokeros.gr
www.aigokeros.gr

ISBN: 978-960-322-798-4

11. Ο Μποστ και το Θέατρο Σκιών

«Τα ανατρεπτικά Καραγκιοζοκολλητήρια του Μποστ»

Ο Χρύσανθος Βοσταντζόγλου, ή Μέντης Μποσταντζόγλου, ή απλώς Μποστ (1918-1995), υπήρξε ένα σπανιότατο –αν όχι μοναδικό– φαινόμενο καλλιτέχνη για τα ελληνικά δεδομένα, χάριν των πολύπλευρων και πολυδιάστατων καλλιτεχνικών του εκφάνσεων και εκφράσεων. Μέσω των πολιτικών χρονογραφημάτων, των γελοιογραφιών και των σκίτσων του, ασκούσε ανελέητη κριτική σε πρόσωπα και καταστάσεις, μέχρι να αποκαλυφθεί ένα τεράστιο και πληθωρικό ταλέντο σαρκαστή και σατιριστή δραματουργού, που για περισσότερα από τριάντα χρόνια προσέφερε άφθονο γέλιο με την ίδια φρεσκάδα και την ίδια διάθεση μέσω της διαβρωτικής σάτιράς του που οφειλόταν στον σαρδόνιο λόγο του και στο ανατρεπτικά καταλυτικό ιδιάζον χιούμορ του. Αυτό διαφαίνεται χαρακτηριστικά από ένα ιδιόγραφο ξεκαρδιστικό σκαρίφημα αυτοβιογραφίας που ανακάλυψα ατάκτως ερριμμένο στο αρχείο του. Μέσα σε αυτό ο Μποστ αφηγείται τις πρώτες περιπέτειες της ζωής του και διαβάζουμε σε πρώτο πρόσωπο ότι:

«Ήμουν 6-7 μηνών όταν στα χέρια μου έπεσε μια εφημερίδα, κι άρχισα να διαβάζω το κύριο άρθρο. Στο δωμάτιο ήταν μια γριά υπηρέτρια που έτρεξε να το πει στον πατέρα μου και στη μητέρα μου.

— Ελάτε, είπε, το παιδί διαβάζει εφημερίδα.

Καραγκιοζόθεμο σκίτσο του Μποστ (Σκίτσα 73-74, 1975).

Ο πατέρας μου όρμησε στο δωμάτιο και μου πήρε την εφημερίδα μέσ' από τα χέρια.

— Δεν θέλω ν' ασχολείσαι με πολιτικά από τώρα, μου είπε αυστηρά.

— Μα, πατέρα, του είπα, με τον οφειλόμενο σεβασμό, επιτρέψτε μου να σας πω ότι διάβαζα την επιφυλλίδα.

— Έχει δίκιο.

Η μητέρα μου έπεσε στη μέση, είπε ότι πράγματι παρακολουθούσα το μυθιστόρημα που εδημοσιεύετο σε συνέχειες κι έτσι ο πατέρας μου εκάμφθη και βγήκε απ' το δωμάτιο. [...] Όταν έγινα 8 μηνών αισθάνθηκα ένα μικρό ερεθισμό στα ούλα και αποφάσισαν την άλλη μέρα να πάω στον γιατρό. Ο γιατρός με εξήτασε και μου είπε ότι είναι δόντι. Ηρέμησα διότι βλέπων αυτόν τον όγκο στα ούλα το μυαλό μου πήγε στον καρκίνο, παρ' όλο που τότε δεν εκάπνιζα.

Πράγματι σε 15 μέρες είχα ένα μικρό άσπρο δόντι. Σε λίγον όμως καιρό άρχισε να με πονεί φρικτά κι αποφάσισα να πάω για να μου το βγάλει και ξαναπήγα στο γιατρό.

— Δεν είναι τίποτα, βγάζετε κι άλλο.

32 φορές έγινε αυτή η ιστορία και σε καμιά περίπτωση δεν έπεσε έξω ο οδοντοίατρός μου. 32 φορές πήγα και 32 φορές η διάγνωσίς του ήταν σωστή. Συνεδύαζε την επιστημονικήν μόρφωσιν και κατάρτισιν και δι' αυτό ο θάνατός του με πλήγωσε βαθύτατα. Από τότε που στερήθηκα αυτόν τον γιατρό, και πηγαίνω τώρα σε άλλον, έπεσα εις αλμπάνη, ο οποίος ό-

χι μόνον δεν προσθέτει, αλλά αφαιρεί. Δεν ξέρω τι κάνει στα δόντια μου, αλλά δεν τα αισθάνομαι ανθεκτικά σαν πρώτα. Καρύδια π.χ. δεν μπορώ να σπάσω, και μια φορά που δοκίμασα να σπάσω, αντί να σπάσει το καρύδι, έσπασε το δόντι μου. Εκτός αν μέσα σε 40 χρόνια προόδευσε τόσο η βοτανική ώστε ο φλοιός των καρυδιών έγινε άθραυστος. Πράγμα που δεν αποκλείεται, δεδομένου ότι η επιστήμη προχωρεί με άλματα και πραγματοποιεί θαύματα. [...]».¹⁸⁷

Γενικώς, ο Μποστ ήταν ένας σατιριστής που διεκδικούσε τον τίτλο του γνήσιου υπερρεαλιστή, με εμφανείς καταβολές από το Θέατρο του Παραλόγου, το οποίο διαρκώς υπερέβαινε και ακύρωνε, υπονομεύοντας με ειδικές άλογες λογικές το λογικό παράλογο. Και ως πολιτογραφημένος στη χώρα της εξωφρενικά παράλογης κωμωδίας και της αποκάλυπτα καυστικής σάτιρας, ήταν προικισμένος με ένα χιούμορ διαβρωτικό, με μια οξεία διεισδυτική ματιά, και ενείχε κάτι βαθιά μπρεχτικό στον τρόπο που χειριζόταν το ουσιώδες μιας κατάστασης που είχε τοποθετήσει στο στόχαστρό του, εξ ου και η κεκαλυμμένη ύπαρξη ενός δεύτερου νοήματος ή μηνύματος που εμφιλοχώνει στην επιφανειακά κωμική υπόσταση των έργων του, και που αναδύεται την κατάλληλη στιγμή αποκαλύπτοντας τη βαθιά στοχαστική σατιρική θεώρησή του. Η σύνδεση ανάμεσα στο μπρεχτικό και το μποστικό ύφος ενδυναμώνεται και από την άποψη του Bakhtin αναφορικά με το γκροτέσκο, ο οποίος πιστεύει πως αυτό είναι βασισμένο στις αρχές του γέλιου και του πνεύματος του καρναβαλιού, και συνδέεται με την παράδοση του ρεαλισμού και της λαϊκής κουλτούρας, καθώς αντανakλάει την επίδραση μορφών του καρναβαλιού.¹⁸⁸ Μόνο που ο Μποστ συνδέει την παράδοση του ρεαλισμού και της λαϊκής κουλτούρας περισσότερο με το Θέατρο Σκιών, και λιγότερο με το καρναβαλικό στοιχείο· το έργο του ενέχει την *παραμόρφωση* του καρναβαλιού συμπλεγμένη με την *παιγνιώδη* και *ισοπεδωτική* *παραμόρφωση* του Καραγκιόζη.

Οι θεατρικοί και γελοιογραφικοί ήρωες της μποστικής σατιρικής πινακοθήκης, μέσα στη διαχρονικότητά τους, στέκονται ακλόνητοι και δυναμικοί απέναντι στους κρατούντες, τους διοικούντες και τους κυβερνώντες, και ελέγχουν την άσκηση της εξουσίας, την τήρηση της δικαιοσύνης και τη διατήρηση της ελευθερίας, ενώ συγχρόνως γίνονται μάρτυρες της ανεργίας, της ξενομανιακής, τραγελαφικής και παράλογης νεότερης πολιτικής Ιστορίας της Ελλάδας, όπως και ο πολύπαθος και ταλαίπωρος Καραγκιόζης. Σταθερός και βασικός στόχος του Μποστ ήταν να καυτηριάσει θέσεις και απόψεις, στάσεις και τύπους της εποχής του, καλώντας και παρακινώντας τους συγχρόνους του να συνειδητοποιήσουν τις ασχήμιες και τις πικρές αλήθειες του κόσμου τους, κάτι παρόμοιο δηλαδή με εκείνο που επιχειρούσε απεγνωσμένα να κάνει και ο ξυπόλητος καμπούρης με το μακρύ χέρι, το οποίο άπλωνε και για να ζητήσει ελεημοσύνη, αλλά και για να καταχερίσει τους αδικητές.

Μπορεί, εκ πρώτης όψης, τα κείμενά του να φαίνονται απλοϊκά και τα σκίτσα του να φαντάζουν παιδαριώδη, εντούτοις αποτελούν το έναυσμα για τον σχολιασμό του πάνω στα πολιτικά και κοινωνικά τεκταινόμενα της εποχής του. Επιτίθεται στη σοβαροφάνεια, στη ριζολάγνα οίηση, στην ιδεολογική και ιδεοληπτική έπαρση, στην αρχολιπαρία, στον ταπεινωτικό και απανθρωπικό συμβιβασμό, στην πατριδολαγνική υποκρισία, στα κοινωνικά και στα οικογενειακά θέσφατα. Δεν τον απασχολεί καθόλου η πλοκή και η δράση, όλα είναι προσχηματικά, όλα λειτουργούν με αντισυνέπεια· η εξέλιξη είναι από επουσιώδης έως ανύπαρκτη· οι χαρακτήρες του κινούνται οριακά μεταξύ ηρώων του βωβού κινηματογράφου και του θεάτρου σκιών.

Για να πλάσει τα έργα του, πολύ συχνά ο Μποστ δανείζεται υλικό από γνωστούς μύθους και δεν φείδεται της αναμείξεως, εντός του ίδιου έργου, ιστορικών-συμβολικών προσώπων, διαφορετικών εποχών και χωρών, με τους χάρτινους ήρωες των χρονογραφημάτων του, των γελοιογραφιών του, αλλά και του Θεάτρου

Σκιών. Μέσα από αυθαίρετες και αλλόκοτες ατραπούς, συμμειγνύει ακόμα και τους γνωστότερους χάρτινους ήρωές του, εννοώντας την αδιαχώριστη γελοιογραφική τριάδα Μαμάς Ελλάς, Πειναλέων και Ανεργίτσα, οι οποίοι δρουν ως ένα συμπεριφορικό συνονθύλευμα των Καραγκιοζοκολλητηριών. Αυτοί οι τρεις ήρωες, όπως και ο Καραγκιόζης, εξερχόμενοι από την καραγκιοζοπαράγκα τους, προσωποποιούν τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτισμικές μεταλλάξεις και αντιφάσεις μιας ολόκληρης εποχής, εκφράζοντας συγχρόνως μια ολόκληρη φιλοσοφία. Αυτοί είναι και τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα «καραγκιοζοειδών» χαρακτήρων του μποστικού θιάσου, με τα διάφορα άσχετα μεταξύ τους αντικείμενα που φέρουν ή φορούν, αποτελώντας ένα εμφανισιακό σύμφυρμα του Καραγκιόζη, του Κολλητηριού, του Κοπρίτη, του Μυριγκόγκου, αλλά και της Αγλαΐας μαζί – όσον αφορά στην εικόνα της Μαμάς Ελλάδας και της Ανεργίτσας.

Ας θυμηθούμε τον προεξάρχοντα γελοιογραφικό χαρακτήρα της καθημαγμένης Μαμάς Ελλάδας, η οποία συμβόλιζε τη μετεμφυλιακή Ελλάδα, αρχαιοπρεπής και διαχρονική ηρώιδα, με ψηλοτάκουνες γόβες, αλλά συνάμα θλιβερή, φτωχοντυμένη, περιθωριοποιημένη, αχτένιστη και εξαθλιωμένη, με ασπρισμένα μαλλιά, που προσωποποιεί τα περασμένα μεγαλεία μιας πατρίδας που έχει κουρελιαστεί και έχει βγει στην επαιτεία, έχοντας αγγιστρωθεί στα ουτοπικά σύμβολα ενός κωμικά απεικονιζόμενου αρχαίου κλέους, την περικεφαλαία του Περικλή επί κεφαλής και το κοντάρι της θεάς Αθηνάς ανά χείρας, σπασμένο στα δύο, αλλά πάντα όρθιο, καθώς έχει επιδεθεί με έναν σπάγκο. Αλλά και τα δύο παιδιά της, ο Πειναλέων και η Ανεργίτσα, δεν πάνε πίσω· «γεννημένοι» και οι δύο τη δεκαετία του 1950, μέσα στα χρόνια της πείνας, της μετανάστευσης, των δανείων και της ανεργίας. Ο πρώτος, ως ένας είρωνας έφηβος με ακμή και κουρεμένος γουλί, που φιλοσοφεί, χλευάζει, απορεί, υπομένει, σχολιάζει, φέρεται δήθεν δουλικά στους από πάνω, και αγανακτεί, είναι αμεσότατη αναφορά του α-

θάνατου ελληνικού Καραγκιοζοκολλητηριού και προσωποποιεί τον λαό. Ενώ η δεύτερη, κυκλοφορώντας με μπαλωμένο φόρεμα και το «βιβλιάριον απόρου κορασίς» υπό μάλης, αντιπροσωπεύει με τον πιο τραγικό τρόπο το χάλι της Ελλάδας, μια Ψωροκώσταινα μποστικής καταγωγής και προελεύσεως.

Αδιαμφισβήτητα, η αγάπη του Μποστ για το Θέατρο Σκιών υπήρξε μεγάλη και μακροχρόνια. Και αναντίρρητα, εντοπίζονται αρκετές ενδοκειμενικές συνδέσεις του μποστικού θεατρικού corpus με το Θέατρο Σκιών, μέσω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάποιων ηρώων του, την ονομασία τους, αλλά και τις σκηνικές και σκηνοθετικές οδηγίες που δίνει στα κείμενά του ο ίδιος ο συγγραφέας. Η πρώτη εξόρμηση του Μποστ στο θεατρικό γίνεσθαι πραγματοποιείται με την αρωγή της πασίγνωστης γελοιογραφικής του τριάδας –Μαμά Ελλάς, Πειναλέων, Ανεργίτσα–, γεγονός που υποκρύπτει την ανάγκη του Μποστ να έχει ως συμπαραστάτες στη νέα του αυτή καλλιτεχνική έκφραση τα αγαπημένα και ευρέως αναγνωρίσιμα «παιδιά» του, τα οποία είναι και το πρωταγωνιστικό τρίο της παράστασης. Αναφερόμαστε φυσικά στην *Όμορφη πόλη*, η οποία παρουσιάστηκε στο Θέατρο Παρκ το καλοκαίρι του 1962. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου διαδραματίζεται σε μία συνοικία του Κεραμεικού, και η δράση του εκτυλίσσεται έξω από την καλύβα της Μαμάς Ελλάδας, «το караγκιοζόσπιτο της Ελλάδος» όπως το αποκαλεί ο Μποστ στις σκηνικές του οδηγίες, η οποία βρίσκεται απέναντι από «το πλούσιο μέγαρο του λαδέμπορου Βλαχαντρέα», αμεσότατη αναφορά του Μποστ στο Θέατρο Σκιών με την παράγκα του Καραγκιόζη και το σαράι του Πασά. Η караγκιοζοειδής αυτή τριάδα θα πρωταγωνιστήσει και σε άλλα μποστικά έργα, όπως το επιθεωρησιακής δομής έργο *40 χρόνια Μποστ* που παρουσιάστηκε στο θερινό Θέατρο Σμαρούλα το 1987, και το σκετς «Ν.Α.Τ.Ο. το ΧΟΡΑ», που αποτελούσε μέρος της επιθεώρησης *Της Λαρίσης το ποτάμι* που ανέβηκε τη χειμερινή περίοδο 1976-77 στο Θεσσαλικό Θέατρο.

Το καλοκαίρι του 1973 ο Μποστ συμμετείχε με δύο σκετς του, στη συγγραφική ομάδα της επιθεώρησης ...*Και συ χτενίζεσαι*, η οποία παρουσιάστηκε στο Άλσος Παγκρατίου από το Ελεύθερο Θέατρο. Τα δύο αυτά σκετς ήταν ο «Τροχονόμος» και η «Μικρά Ασία», και μολονότι δεν παρουσιάστηκαν με τη σειρά, είχαν τον ίδιο σκηνικό χώρο, ο οποίος –σύμφωνα πάντα με τη σκηνική οδηγία– ήταν ο εξής: «η σκηνή παριστά αριστερά την καλύβα του Καραγκιόζη, δεξιά το σαράι». Σε αυτά τα δύο σκετς οι ήρωες ήταν ο Μεμέτ, η Φατμέ και τα παιδιά τους. Παρατηρούμε δηλαδή εδώ ότι ο Μποστ φέρνει επί σκηνής τον Τούρκο Karagöz για να τον συσχετίσει με τον συγγενή του, τον Έλληνα «Μαυρομάτη».

Από την άλλη, σε ένα άγνωστο και αδημοσίευτό του κείμενο με τον τίτλο *Άπιτλο*, κεντρικός ήρωας είναι ο γνωστός Ιάπωνας υπολοχαγός Χίρο Ονόντα, το παρουσιαστικό του οποίου, καθ' ύποδειξη του Μποστ, φέρνει στον νου μια σύμφυρση των γελοιογραφικών του ηρώων, Μαμά Ελλάς και Πειναλέων, και με την κάπως ελαφρά καμπούρα, με την οποία τον θέλει ο Μποστ να εμφανίζεται στο έργο, αναμφισβήτητα και πασιδίηλα παραπέμπει στον Καραγκιόζη. Συγκεκριμένα, επί τη εμφανίσει του στη σκηνή, τον βλέπουμε να φέρει επωμίδες ναυάρχου, ένα κουλουροειδές καπέλο με γείσο, να κουβαλάει τον γυλιό του, στα πόδια να φοράει περικνημίδες και ένα μόνο παπούτσι, αλλά και άλλα διάφορα άσχετα αντικείμενα μεταξύ τους.

Μολαταύτα, το πιο καραγκιοζόθεμο έργο του Μποστ είναι *Το συμπόσιο του Πασά*, ένα ημιτελές έργο του, του οποίου η δράση αλλά και οι ήρωες είναι παρμένοι από το Ελληνικό Θέατρο Σκιών. Η ιστορία του εκτυλίσσεται στο γνωστό σκηνικό του Θεάτρου Σκιών· στη μία μεριά της σκηνής βρίσκεται το σαράι του Βεζύρη και στην άλλη μεριά της σκηνής είναι –όχι η παράγκα του Καραγκιόζη, αλλά– η παράγκα της Ψωροκώσταινας, της Μαμάς Ελλάδας και των δύο παιδιών της, του Πειναλέοντα και της Ανεργίτσας. Στο έργο αυτό εμφανίζονται και αντιπροσωπευτικοί χαρα-

κτήρες του Θεάτρου Σκιών, όπως είναι ο Χατζηαβάνης και ο Βεζύρης, ενώ γίνεται λόγος και για τον Σταύρακα, τον Μπαρμπα-Γιώργο και τον Σιορ-Διονύση. Από τη μελέτη της υπόθεσης, από τα συμφραζόμενα και από την προφανή περίοδο συγγραφής, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι –πιθανότατα– πρόκειται για το έργο που σκόπευε ο Μποστ να παρουσιάσει στη μάντρα που ονειρεύταν να χτίσει το 1963, σύμφωνα με το εγκεκριμένο κατατεθέν προσχέδιο αυτής της μάντρας που έχει διασωθεί,¹⁸⁹ με τον τίτλο «Ο Καραγκιόζης γκαρσόν». Το έργο αυτό παρέμεινε άπαιχτο όλα αυτά τα χρόνια στο συρτάρι του Μποστ, μέχρι που ένα μεγάλο απόσπασμά του παρουσιάστηκε τη θεατρική περίοδο 2023-2024, στο Θέατρο Μεταξουργείο, από τη Θεατρική Εταιρεία THEARTES των Κωνσταντίνου Κυριακού και Κατερίνας Μπιλάλη, σε σκηνοθεσία του γράφοντα, αποτελώντας μέρος της σπονδυλωτής επιθεωρησιακής κωμωδίας με τον τίτλο *Το μποστάνι του Μποστ*, η οποία επιχορηγήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Τέλος, σε ένα άγνωστο και αχαρτογράφητο σκετς του Μποστ, που ήταν μέρος της επιθεώρησης *Κάνε το ΠΑΣΟΚ σου παξιμάδι*, η οποία παρουσιάστηκε το καλοκαίρι του 1985 στο Θέατρο Παρκ, και το οποίο δεν έχω συμπεριλάβει στη μονογραφία μου για τον Μποστ με τον τίτλο *Ο άγνωστος γνωστός Μποστ – Ιδεολογικά, ειδοιοιολογικά και αισθητικά χαρακτηριστικά της γνωστής και άγνωστης θεατρικής του πορείας*, που κυκλοφόρησε τον Μάρτιο του 2024 από τις Εκδόσεις «Ο Μωβ Σκίουρος», μιας και το ανακάλυψα μετά από την έκδοση αυτού του βιβλίου, ο Μποστ κάνει ιδιαίτερη μνεία στον πρωταγωνιστή του Θεάτρου Σκιών, τον Καραγκιόζη, αλλά και σε αυτό καθαυτό το είδος του Θεάτρου Σκιών. Δεν φείδεται όμως και να σχολιάσει με τον δικό του, γνωστό και σύνηθες, ύπουλο τρόπο τους μελετητές και ερευνητές που ασχολήθηκαν και ασχολούνται με αυτό το είδος. Το σατιρικό, γεμάτο χιούμορ, βέλος του Μποστ ωστόσο έχει κατεύθυνση –προφανέστατα– κυρίως προς τον Βάλτερ Πούχγερ! Είναι αδιαμφισβήτητο ότι το σχολιαζόμενο

Η ανατρεπτική μπουστική τριάδα – Μαμά Ελλάς, Πειναλέων, Ανεργίτσα.

πρόσωπο στο εν λόγω σκετς είναι ο Πούχνερ, ο οποίος ασχολήθηκε πολλά χρόνια, από την απαρχή της επιστημονικής του σταδιοδρομίας, με τη διατριβή του, με τον Έλληνα Καραγκιόζη. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η προαναφερθείσα παράσταση παίχτηκε το καλοκαίρι του 1985. Λίγους μήνες πριν, την άνοιξη του ίδιου έτους σε ένα σεμινάριο του Θεόδωρη Χατζηπανταζή, είχαν ακουστεί οι απόψεις του Πούχνερ για το Θέατρο Σκιών, ενώ το 1984 είχε δημοσιευτεί το άρθρο του Πούχνερ «Το παραδοσιακό κοινό του Θεάτρου Σκιών στην Ελλάδα, Συμβολή στην έρευνα του θεατρικού κοινού».¹⁹⁰ Ο Μποστ μπορεί να φημίζεται για την αμόρφωτη ορθογραφία του και για το ακαλλιέργητο συντακτικό του, εν τούτοις ήταν πολύ μορφωμένος και πολύ καλλιεργημένος. Ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται καθόλου να είχε λάβει γνώση αυτών των απόψεων. Βέβαια, στην τεκμηρίωση αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη το βιβλίο του Πούχνερ *Οι Βαλκανικές διαστάσεις του Καραγκιόζη*, καθώς αυτό εκδόθηκε τον Νοέμβρη του 1985.¹⁹¹

Κλείνοντας, ας δούμε, διά στόματος Μποστ, μέσω του προαναφερθέντος επίμαχου σκετς εκείνης της επιθεώρησης του καλοκαιριού του 1985, το οποίο έρχεται στο φως της δημοσιότητας, μετά από σαράντα σχεδόν χρόνια, τη «θεωρητική» άποψη του Μποστ για τους διανοούμενους που ασχολούνται γενικά με το Θέατρο

Σκιών! Ο Κομπέρ, λοιπόν, της επιθεώρησης *Κάνε το ΠΑΣΟΚ σου παξιμάδι*, απευθυνόμενος στο κοινό, έλεγε το εξής κείμενο:

«Έχετε δει αυτούς τους διανοούμενους, αυτοί οι άνθρωποι που τα ξέρουν καλά τα πράγματα, μερικοί από αυτούς ψάχνουν ανάμεσα στις ρίζες μας και τις παραδόσεις μας, λένε συνέχεια για τον Καραγκιόζη. Πως ο Καραγκιόζης είναι εκείνη η μορφή όπου η αισθητική αντίληψη που επικρατεί, δημιουργεί εκείνη την οντότητα που μπορεί αίφνης να παρουσιαστεί μπροστά μας κάτι, να δημιουργηθεί ένα εκ προοιμίου αντίθετο, να απέχει παρασάγγας, να ενσωματώνεται με την κυρίαρχουσα τάση, η οποία ανεξάρτητα από τις πολιτικές πεποιθήσεις του καθένα, μπορεί να ταυτιστεί με την αισθητική τούτη αντίληψη, η οποία, θέλοντας και μη, δημιουργείται και χάνεται μέσα στους δρόμους, η οποία ρωτώντας δηλαδή πού είναι, σου λένε δεύτερο στενό τρίτο περίπου δεξιά, φάτσα απέναντι, βρίσκεται κάτι εκεί, για να μπορέσει να δημιουργηθεί μέσα μας μία άνεση, διότι εδώ δεν είμαστε τίποτα, παραθεριστικά θέρετρα και τέτοια δεν έχουμε, φτωχομπινέδες είμαστε, πάντοτε να πούμε, καταλάβατε. Αν επίσης οι ίδιοι δούνε κάποιον που έχει φάτσα που να φέρνει προς ηλίθιο, λένε: “Ρε, για φάτε έναν Καραγκιόζη!” Παρ’ όλα αυτά:

Ο Καραγκιόζης διεθνώς γνώρισε ευδοκίμησιν
χάριν σε λίγους ανθρώπους που του ’χαν εκτίμησιν
κι αυτοί με την αγάπη τους που ’χαν στον Καραγκιόζη
ψάχνοντας για τις ρίζες του φτάσαν μέχρι Καμπότζη.
Μελέτες γράφτηκαν πολλές, σε διάφορες εκδόσεις
κι ο ήρωας ο ξυπόλητος μπήκε στις δεξιώσεις
στον πρώην Τούρκο φουκαρά και Πέρση αχθοφόρο
ανοίξαν πόρτες διάπλατες και στον κοσμικό τον χώρο».